

РЕЦЕНЗИЯ

**на дисертацията на Христо Йорданов Йорданов
на тема „Самооценката за професионално самоусъвършенстване
на учителите“;
от проф. д.пс.н. Веселин Костов Василев, катедра „Психология“
при Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“**

Със заповед на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград съм определен за рецензент на дисертацията на Христо Йорданов за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на Висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, научна специалност Педагогическа и възрастова психология.

1. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Дисертационният труд на Хр. Йорданов е посветен на актуална в научно отношение и полезна в прагматичен план тематика – самооценката на учителите като съставка, механизъм и основа на тяхното професионално самоусъвършенстване. Той е разположен в тематичното русло на една много достойна българска научно-приложна традиция – изследването на психологическите особености на учителската професия и на психологическите проблеми на българската учителска общност. Тъй като тази традиция, за съжаление, в последните години у нас не се поддържа особено активно, би следвало разработките в тази значима – и теоретически, и практически – тематична област априорно да бъдат подкрепяни.

2. Познаване на проблема

Както теоретичният обзор и анализ, така и съдържанието на емпиричното изследване като цяло свидетелстват за добро познаване на проучвания проблем, а също така за активното ангажиране с него. Същевременно докторантът не е много убедителен в демонстрирането на широка и разнообразна начетеност и познаване на широк кръг от автори-изследователи на проблема. На няколко пъти обзорът-анализ излишно дълго се съсредоточава само върху един автор и излишно подробно осветлява неговите възгледи; това на места придава на изложението стилистичния облик на изпитен реферат, вместо на изследователски проект.

3. Методика на изследването

Христо Йорданов е подбрал набор от изследователски инструменти, напълно адекватни на изследователския замисъл. Докторантът няма лично участие в подготовката на инструментите за приложение в наши условия (валидизация, адаптация, проверка на психометричните им характеристики и надеждност); но това не се и налага, тъй като те са създадени от български автори – психолози: Личностна скала за атрибутивен стил на личността (Ангел Величков и Мария Радославова), Психологичен тест за кариерна мотивация (В. Славчов и Станислава Стоянова) и Личностна скала за нагласата на учителя за взаимодействие с учениците (Иван Игов и Панайот Рандев).

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертацията е с общ обем 144 страници, от тях 101 стр. основен текст, разпределен в три глави, литература с 119 заглавия - 99 на кирилица и 20 на

латиница, и 32 страници приложения, съдържащи статистически обработени и организирани емпирични данни. В основния текст са приведени и 11 таблици и 5 диаграми, а в една обемиста таблица голяма част от емпиричните данни е изнесена в приложението.

В първа глава докторантът представя теоретичните постановки, върху които е базирано собственото му изследване, изяснява основните конструкти, като вниманието му е ориентирано върху конструктите, които са в основата на избраните изследователски инструменти (атрибутивен стил, кариерна мотивация, взаимодействие на учителя с учениците). Очаквах с интерес обзор на теоретични идеи, както и собствени анализи на докторанта върху връзката на самооценката с професионалното самоусъвършенстване на учителите (което съставлява изследователският замисъл и патос на разработката), но Хр. Йорданов е избрал друга съдържателна посока на обзора и анализа.

Във втора глава на дисертацията е представена изследователската програма на собственото емпирично изследване на докторанта, която включва: цел, работни хипотези (четири на брой), задачите (три теоретични и пет изследователски) и описанието на методическия инструментариум. Към съдържанието им нямам сериозни забележки, но от прецизността на формулировките им може още да се желае; при изложението им кой знае защо липсва свързващ авторски текст. Трите използвани инструменти са описани пълно и подробно в основния текст; по-обичайно е това да се направи в приложението към дисертацията (сега описанието на тестовете заема почти една четвърт от основния ѝ текст).

Много добро впечатление прави подбраната (или конструирана) извадка от изследвани лица – обхванати са 282 учители с различен стаж и възраст, като можем да приемем, че групата е представителна за Югозападна

България. Събран е обемист масив от емпирични данни, като докторантът е използвал подходящи статистически методи и данните са коректно обработени и представени (онагледени) в таблици и диаграми.

Трета глава вместо съдържателен анализ (тълкуване и оценяване) на резултатите съдържа таблици с подредени емпирични данни – „сурови“ и обработени статистически, като анализът им или е съвсем лаконичен и принуждава читателя да тълкува сам смисълът на тези данни, или на места просто повтаря названието на таблиците и диаграмите.

Като цяло гласувам доверие на автора на дисертацията и приемам, че обобщаващите изводи и съдържателните заключения са основателни (извлечени са от емпиричния материал и коректно го представят); отново имам известни претенции към формулировката на изводите – там, където се декларира наличието на връзка (или зависимости, различия) между психични феномени, трябва ясно да се формулира посоката на тази връзка и характера на тези зависимости или различия.

Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Докторантът е разграничил четири приноси и тази негова самопреценка приемам за основателна. Аз лично откроявам като най-съществен втория принос. Макар че на места разработката оставя впечатлението за недовършеност, като цяло дисертацията притежава нужната значимост за практиката и в частност за създаването на теоретико-приложна платформа за цялостния процес на самоусъвършенстване на българските учители.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантът е публикувал 3 научни статии по темата на дисертацията (две от публикации са самостоятелни, а едната е в съавторство с научния му ръководител), които са публикувани в научни издания-сборници. Така основното съдържание на дисертационния труд е представено пред психологическата общност и апробирано успешно.

6. Лично участие на докторанта

Не се съмнявам, че дисертацията е осъществена с решаващото лично участие на докторанта и можем да се приеме, че той е придобил необходимите умения и опит за самостоятелна изследователска работа върху научни проблеми.

7. Автореферат

Авторефератът представя най-същественото съдържание на дисертационната разработка, като уместно е акцентувано върху изследователската ѝ част. Но обемът му е неоправдано голям и на места буквално повтаря текста на дисертационната работа.

8. Критични бележки и препоръки

В дисертацията могат да се открият и недостатъци, някои от които сериозни – повечето посочих вече по-горе. Все пак положителните страни на дисертационната разработка преобладават и това дава основание за общата ѝ положителна оценка.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Рецензията на дисертационен труд на Христо Йорданов Йорданов притежава несъмнени сериозни достойнства, които са в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и националния правилник за приложението му. В процеса на докторантското обучение той е придобил нужната квалификация и опит на изследовател. Поради това давам обща положителна оценка на дисертационния труд и **предлагам на уважаемото Научно жури да присъди на Христо Йорданов образователната и научна степен „Доктор”** в професионално направление „Психология”.

29. 09. 2016 г.
Гр. Пловдив

Рецензент:
/Проф. д.пс.н. Веселин Василев/